

Vil Tunesien vise vejen for et arabisk forår?

Af Mikael Barfod

I de fleste arabiske lande er Foråret blevet undertrykt og har ført til krig og konflikt. Men i Tunesien er det stadig håb. Men slaget er ikke slut.

'Det Arabiske Forår' var et begreb, der blev opfundet i den vestlige presse for at beskrive protester og oprør i en række muslimske lande i begyndelsen af 2010. Det begyndte med, at den ludfattige gadehandler Mohamed Bouazizi satte ild til sig selv på åben gade i Tunesien. Han så sig ikke i stand til at overskue sine kummerlige leveforhold, der blev direkte påvirket af magthavernes korrupsion. I løbet af få dage etablerede sympatisører gadedemonstrationer i alle tunesiske byer, og i løbet af få uger flygtede Ben Ali, den tunesiske diktator gennem 23 år. Inden længe spredte opstandene sig til næsten alle de arabiske lande. Det såkaldte 'Arabiske Forår' var allerede ebbet ud i 2012, efter mange af regi-

merne slog hårdt ned på demonstranter og oprørere.

Men det gjaldt ikke Tunesien, som efter diktatorens flugt fik en demokratisk forfatning med sin første folkevalgte præsident, regering og parlament i 2014. Men var der tale om et 'arabisk forår', som overlevede i Tunesien? Lad os se nærmere på, hvad der egentligt skete ved det tunesiske valg for nyligt.

Man kunne sige, at demokratiet endeligt havde sejret, da præsident Beji Caid Essebsi fik magten ved det første demokratiske valg i 2014, hvor hans parti Nidaa Tounes og det moderate muslimske parti Ennahdah dominerede regeringskoalitionen i parlamentet. Det nye regime skulle legitimere sig gennem god regeringsførelse og kæmpe imod social ulighed og for kvinders ligeret. Voldtægt blev gjort ulovligt og kvinder fik lige arveret med mænd. Det gik dog trægt med at bekæmpe ulig-

Mikael Barfod har arbejdet 30 år for EU's udenrigstjeneste, både i Bruxelles og som udstationeret i Afrika, Asien og Caribien. Han har været EU-ambassadør og har tillige en fortid i FN. I dag er han gæsteprofessor ved University of Huddersfield og var for nyligt EU-valgobservatør i Tunesien. Mikael Barfod er uddannet cand.scient.pol fra Aarhus Universitet og MA i vesteuropæisk politik fra University of Essex.

hed indenfor jobskabelse, uddannelse og sundhed i et mellemindkomstland, hvis midler var begrænsede.

Samtidig blev 'sikkerhed' nu en prioritet med gradvis genetablering af politistatsmetoder som for eksempel tortur på bekostning af retssikkerhed.

Sociale reformer blev dog hurtigt vanskeliggjort af manglende partidisciplin i parlamentet. Terroristangreb, ikke mindst det i 2015 på stranden ved Sousse og Bardo-muséet i Tunis med mange udenlandske turister blandt ofrene, betød, at landet efterfølgende mistede en vigtig indtægtskilde fra turismen. Samtidig blev 'sikkerhed' nu en prioritet med gradvis genetablering af politistatsmetoder, som for eksempel tortur, på bekostning af retssikkerhed. Denne udvikling blev sandsynligvis ikke bedre af, at mange af personlighederne fra det behårde Ben Ali-regime stadig fandtes indenfor den 'dybe stat'. Men måske værst af alt var, at de økonomiske forhold ikke blev nævneværdigt forbedret. Købekraften forbedrede sig ikke mærkbart, og den officielle gennemsnitlige arbejdsløshed for unge mellem 15 og 24 år var på hele 35 procent i 2018 (mod 15 procent for hele arbejdsstyrken) og endnu højere på landet. Korruptionen fortsatte, men skiftede bare karakter. Den massive korruption under Ben Ali blev direkte kanaliseret gennem præsidentfamiliens egne lommer. Ifølge det franske tidsskrift *Moyen-Orient* er der i dag derimod tale om flere uafhængige korrupte netværk, der kvæler udviklingen i mange sektorer.

Magtskifte i 2019

25. juli 2019 døde den 92-årige præsident og udløste således valg, lige før hans valgperiode udløb. På trods af tre år gamle anklager om korruption og hvidvaskning lykkedes det den liberale politiker og mediemagnat Nabil Karaoui at stille op. Han blev kendt, fordi han i et reality-tv-program formidlede godgørelse til de fattige på landet. Han blev dog arresteret under præsidentkampagnen, sandsynligvis fordi han blev anset for en trussel fra andre dele af eliten. Efter pres, blandt andet fra EU's valgobservationsmission, blev hans arrest annulleret tre dage før sidste runde af præsidentvalget, men han var tydeligt svækket.

Hans modkandidat var den relativt ukendte Kais Saied, ekspert og underviser i forvaltningsret. Hans retsind var kendt fra tv-programmer. Han er socialt konservativ og referer ofte til Koranen uden at være radikal, endsi-ge 'islamist'. For eksempel mener han, at kvinders ligeberettigelse foregår inden for hjemmet og at loven om lige arveret for kvinder skal ophæves. Han vil også opretholde loven, der forbyder homoseksuelle forhold. Uden et egentligt program drejede hans slogans sig om decentralisering, fattigdomsbekæmpelse, retfærdighed for loven og bekæmpelse af en korrupt elite. Han stillede op uden finansiel opbakning og eget parti og førte i hovedsagen sin kampagne til fods.

Alle valgene blev af EU's valgobservationsmission erklæret som fredeli-

ge, velorganiserede og troværdige. Ligesom i mange andre lande ved ingen rigtigt, hvordan medier, og især de sociale medier, samt obskur finansiering påvirkede kampagnen.

Kais Saied vandt en helt overvældende sejr med 72 procent af stemmerne i sidste runde af præsidentvalget 13. oktober 2019. Som præsident bliver hans forfatningsmæssige mandat at udnævne en statsminister, at lede udenrigs-, forsvars- og sikkerhedspolitik og at tage lovinitiativer i parlamentet. Det var imidlertid et klu-detæppe-parlament, der blev valgt ind ugen før præsidentvalget, hvor 'vinderen' blev det moderate muslimske parti Ennahdah med kun 52 ud af 217 sæder i parlamentet. Sammen med 11 andre partier og mange løsgængere tegner der sig ikke et klart flertal for en bestemt politik.

Efter at Kais Saied blev svoret ind som præsident i november 2019, har han udnævnt Habib Jemli fra partiet Ennahdha som forhandlingsleder og statsministerkandidat. Han har nu den meget vanskelige opgave at skabe en regeringskoalition. Hvis det lykkes, tyder meget på, at dens handlekraft bliver begrænset af modvilje blandt flere medlemmer af den tidligere elite samt af det traditionelt flygtige partisammenhold.

Valget var sikkert en overraskelse for diverse fraktioner af den etablerede elite. Når jeg lige efter valget spurgte folk på gaden i Tunesien, var der imidlertid ikke nogen overraskelse at sige: "eliten leverer ikke sociale goder";

"eliten er korrupt"; og "man kan ikke købe os".

Det var især de unge og relativt veluddannede, der tilsyneladende støttede Kais Saied på de sociale medier og senere stemte på ham. Hvordan hænger det samme med ligeberettigelse, LGBT+-rettigheder og borgerlige friheder?

I mine samtaler indrømmede unge veluddannede, at Saieds politik ikke er sammenhængende, og at man ikke nødvendigvis tror, den vil blive gennemført. I stedet hørte man ofte: "Vi ville blot sende et signal til eliten om, at vi vil bevare vores værdighed og have markante ændringer". Alle har nu hørt dette signal i Tunesien.

Er det forår igen?

Hvis regeringsdannelsen går godt, kan vi så sige, at vi er tilbage til 'Foråret'

for knapt ni år siden? Nej, for der var aldrig noget egentligt 'forår', men snarere en konstant protest, der tager nye former alt efter den givne politiske og økonomiske situation samt myndighedernes reaktion på protesterne.

På et givet tidspunkt aflæser tuneserne deres socioøkonomiske situation, deres arbejdssituation, de unges karrieremuligheder, retfærdigheden i samfundet, diskriminationen, korrup-tionen eller med ét ord: deres fremtid. Det var den samme fortvivlelse over fremtiden, der fik folk på gaden i 2010.

I dag er det muligt at bruge demokratiske midler i Tunesien, men kun på overfladen. Nedenunder lurer en permanent utilfredshed, der er svær at

I dag er det muligt at bruge demokratiske midler i Tunesien, men kun på overfladen.

tøjle indenfor den ny forfatning og indenfor det givne politiske system i bred forstand. Det stærkt opdelte parlament vil som sagt ikke forbedre regeringens handlekraft.

Modstanden mod eliten er naturligvis mere udtalt blandt de autoritære arabiske lande.

Modstanden mod eliten er naturligvis mere udtalt blandt de autoritære arabiske lande, hvor befolkningen nu igen er begyndt at gå på gaden: Egypten – udløst af protester mod militærets korrupsion; Algeriet – udløst af frustration over begrænset ytringsfrihed og korrupsion; Libanon – udløst af WhatsApp-skat; Irak – udløst af modstand mod sekteriske gruppers magt og korrupsion.

Ligesom i Tunesiens tilfælde er der ikke tale om noget politisk 'forår'. Det drejer sig nok i højere grad om uaccep-

table lokale socioøkonomiske forhold og om lokale autoritære magtforhold, hvor styret ikke er i stand til at levere job og sociale programmer, der svarer til folkets politiske forventninger. Der er tale om en opfattelse af en næsten kronisk ulighed og en perception af lokale eliter, der kun varetager deres egne økonomiske og politiske interesser.

Der er med andre ord brug for en ny intern politisk handlekraft i de arabiske lande, der åbent baserer sig på en dyb forståelse af lokalbefolkningens socioøkonomiske forhold og værdighed, før vi kan stille os store forhåbninger om politisk og økonomisk fremgang, endsige 'forår', i disse lande. Det er et åbent spørgsmål, om Tunesiens ny regering formår at vise vejen.

○ ○ ○